

gen God
arom zal
erobeam-
versmach-

voren die
onsequen-

teitelijk
e ze doen
en leusch
ns! Loopt

sequenties
op de Mes-
sientie. Ze
pas met
igen gaan
paradee-
agzaam
(?). En ze
hruzaalem
Bethel-Dan

te wijden
cht. Maar
de fon-
ge weiden

K. S.

VEN
EN". (III.)

le aandacht
"aankle-
na, hoe het
"tie" gegaan
het systeem
dat is niet
moederische
schok der
die landen,
groei is:
ken, Neder-

gultaat van
accepteren,
kerking, dat
in-haast-
tten af op-
leving. Wie
fonten van
n, laat zijn
een oproep,
vooral nu,
1, en weder-
daarbij, dat
um verdient,
de bekende
overgangs-
t bestaande
af is recht-
er-opbouw";
ken op het
opgetrokken
"bouw. En
eid en over-
vredesconfe-
edreven het-
zij door een
niet wijzer
men vergeve
e volgen
Nederland-
ra-revolutio-
aire stellen
anti-revolu-

lijn van elk
ongestoord
n". Ook de
engen bij de
len, dat dan
orm er niet
at hij eraan
er eens heeft
le".

ie verklaard
van geleden"
heid van de
der te gaan
veel demo-
ziektekiem
tie bij haar
zij thans in

le massa be-
llen begeben
van beginse-
nen, dat hij,
hebben be-
a uitgedrukt,

dat de fout niet lag in een „te veel“ democratie tegenover een „te weinig“, doch, althans als men het woord niet verder ontleden wil, in een „verkeerde“ democratie tegenover een goede. Dr A. Kuyper heeft op die tweërlei democratie destijds gewezen (b.v. Ons Program met Bijlagen, 114-6). Afgedacht van het woord „democratie“, dat als technische term o.i. bedenkelijk is, en in die aanvechtbaarheid zelf mede een oorzaak van misstand en misvorming, ligt, als wij wel zien, eigenlijk in het vergeten van die waarheid der tweërlei democratie, de verklaring voor het feit, dat in het eene land de democratie doodgelopen, dan wel -geslagen is, en in het andere niet.

Over die tweërlei democratie kwam dr Kuyper te spreken in verband met een „Gids“-artikel over „Democratie en constitutionele monarchie“. Merkwaardig was daarbij, dat de schrijver in „De Gids“ van de democratie en dus ook van het streven van dr Kuyper veel waardeerd, terwijl Kuyper zelf voelde te moeten waarschuwen. De schrijver in „De Gids“ had geconstateerd, „dat Gods wereldorde nu reeds duidelijk wijst op de toekomstige volledige zegepraal der democratische beginselen. Kuyper daarentegen verklaarde „deze stelling slechts onder beneficie van inventaris te kunnen aanvaarden“. 't Is maar de vraag, welke democratie gebedeeld, zegt hij. Die van het hedendaagsche Frankrijk (men schreef 1871). Of van Amerika? Van Tocqueville? Of van Mirabeau? Van 1789? Of van onze kloekke vaders? „Want dat er een diepgaand verschil in wezen tusschen beiden bestaat, zal niemand ontkennen“. De Amerikaanse democratie is godsdienstig, werd uit verzet van het christelijk geweten tegen onderdrukking daarvan geboren, wilde het wettig gezag, dat het spoor bijster geraakt was, daarop terugbrengen, maakte plaats voor orde en wet, en grondde op Gods wet. De fransche democratie daarentegen is ongodsdienstig, revolutioneert tegen alle gezag en macht, vond wel in bepaalde misbruiken aanleiding om zich te doen gelden, maar werd toch door het „vrijheid, gelijkheid, broederschap“ zelf aan revolutionair misbruik schuldig. Ze verwierp de ordeningen van God.

De vraag, aldus Kuyper nog steeds, is dus: tot welke soort van democratie behoort de thans (1871) veldwinnende? Het antwoord is, dat wat in 1871 in Nederland onder democratischen naam werd aangevend, den verkeerden „franschen“ kant uitging. Daarop lofzangen te zingen, was dan ook wel zeer pernicieus. „Wil men echter toch het betrekkelijk recht der democratie handhaven, en tot op zekere hoogte met hare eischen instemmen, men zal dan zorgen scherp te onderscheiden tusschen de beide soorten, die we trachten te onderscheiden, en zorgvuldig allen schijn van medeplichtigheid zelfs afwijzen met die democratie, welke niet in Gods wereldorde wortelt, maar daartegen strijdt, en die vooral op Nederlandschen bodem geen recht heeft zich te vestigen.“

De overweging van Kuyper's onderscheiding uit 1871 is bij ons dan ook oorzaak, dat we ons niet geheel kunnen vinden in den titel van dr Colijn's brochure. Als we dit opmerken, maken we geen gemeene zaak met de N.S.B.-propagandisten, die elkaar het slagwoord napraten, dat we niet meer „op de grens“ van twee werelden ons bevinden, doch reeds over die grens heengekomen zijn. De heeren hebben het vredetractaat, inclusief Nederlands radikale onderwerping, al in den zak, en ze hebben te weinig in theologische kringen verkeerd, dan dat ze zich zouden laten waarschuwen door het dezerzijds nog al eens gemaakte onderscheid tusschen „wenschen“ en „dadelijk gelooven“. Neen, wij hebben 't niet zoozeer tegen de aanwijzing van onze huidige positie als een grenspositie, als wel tegen de gedachte, dat we rechts en links van de grenslijn „twee werelden“ zouden zien; we gelooven trouwens, dat dr Colijn zelf zijn titel niet zoo streng wil zien opgevat; als deze toch op bl. 31 beweert, dat overal, waar de democratie niet diep in de volkshistorie geworteld was, zij haar wortel te danken had aan de Fransche revolutie, of wanneer hij op bl. 39 de moderne democratie vlijmscherp van de gezonde onderscheidt, dan blijkt hij ook zelf tusschen tweërlei democratie nadrukkelijk te onderscheiden. De twee „werelden“ scheiden voor mijn besef zich nog altijd niet daár af, waar Duitschland en Engeland, de een onder anti-plutocratische, de ander onder pro-democratische vlag elkaar bekampen, doch daár, waar de humanistische autonomie en vrijheidsleus zich te weer stelt tegen de belijdenis, dat Christus Jezus het recht heeft, niet alleen de kerkgeschiedenis, doch ook die van volkeren en staten te beheerschen als de Zaakwaarnemer Gods. Die scheidslijn loopt anders dan de demarcatielijn tusschen het deutsche en het engelsche „levensruimtegebed“. Het bewijs ligt, zelfs voor de blinden, in de onklarheid van de positie van Rusland. De revolutionaire stoottroepen van het oude slag nemen de „democratie“ als einddoel in hun leuzen en vlaggespreken op; de reformatorische zagen en zien haar slechts als middel om koren en kaf gelijkelijk te laten wassen tot de oogstdag komt. En nu moge het woord democratie bij revolutionairen van nieuwere formatie formeel in den ban gedaan zijn, de afgoden der revolutie zijn daarmee nog allerminst ter verbranding overgegeven. Dat blijkt b.v. uit het abstraheeren van de russische „Doktrin“ uit het compact geheel der russische revolutiedaden. Alsmode uit de steeds

sterkere accentueering van het tweede lid in den naam „nationaal-socialist“. Benevens uit de poging, ook van deitsche zijde ondernomen, om de democratie als zoodanig te ontzien, een poging, welke de massa der engelsche democraten op wil zetten tegen haar leiders, die tot dat doel als plutocraten, en dus volks-vreemden, worden aangediend. En niet ten laatste blijkt het uit den theoretischen onderbouw van het „leidersbeginsel“; hoe stevig ook het net van machtsbepalingen moge worden toegetrokken over het volk, dat te gehoorzamen heeft, toch wordt althans theoretisch de massa des volks, zijn adel en zijn geschiedenis voorgesteld als de groote vóór-onder-stelling van den leider, zijn opkomst en gezag in den dictatorialen staat.

Vandaar dan ook, dat tusschen de „democratie“ en haar gewaande anti-thesen, de dictatuur, geen principiële eindstrijd kan gestreden worden. Geen zuivere afbakening van een definitief „ja“ tegenover een overeenkomstig „neen“ is hier ooit mogelijk. Dat blijkt reeds uit het ziekteproces der democratieën. Dr Colijn noemt als factoren van algemeen karakter in de decadentie „der“ democratie: „de afhankelijkheid der volksvertegenwoordigers van de kiezersgunst“. Zeker, wij allen kennen het verschijnsel, — maar achten het geen fout der democratie, doch van slechte democraten. Het is te algemeen, om speciaal een politiek systeem aan te kleven. Het systeem der democratie brengt deze fout niet mee. En — in staten met dictatorialen regeeringsvorm is er de afhankelijkheid van de „mindere goden“ ten opzichte van de elite der „upper ten“; en hier legt het systeem deze afhankelijkheid vast, en is ten deele er op gebouwd, er door bepaald.

Zóó staat het ook met die tweede schaduwzijde der democratie, die door dr Colijn wordt aangewezen: het „verlies van gevoel van verantwoordelijkheid voor gezonde financiën der publieke gemeenschappen“. Dat dit verlies hier en daar aanwezig is, — wie zal 't ontkennen? Maar als enkele nauw aaneengesloten lieden de elite vormen, die in den totalitair staat aan de touwtjes trekken, zal dan 't „verlies van gevoel van verantwoordelijkheid“ niet spoedig universeel worden? Een verlies, dat alsdan niet slechts op het punt van financiën, doch over heel de linie zich laat merken? Concentrische applausgolven zijn gevaarlijker dan diffuse.

En dan „de angst, om neen! te zeggen“ met zijn tegenhanger, „den angst voor een ja!“, dat men toch wel noodig acht, doch dat men inslikt om de gunst van den Koning-Klezer niet te verspelen! Dr Colijn ziet daarin een derde ziekteverschijnsel der democratie. En als hij daarmee een veelheid van democraten bedoelt, geven we hem weer gelijk. Alleen maar, — zouden na de capitulatie van ons leger geen „neen's“ en geen „ja's“ zijn ingeslikt? In de pers? In den vakbond? In de federatie? In de regeeringscolleges? Er loopen verhalen over mogelijke, heimelijk opgestelde afsluister-microfoons. Men kan met gefronst gelaat zulke geruchten van de beneficiën van het officiële nieuws scherp onderscheiden, en toch in hun opkomst het bewijs zien, dat het geloof in het einde of zelfs maar in de vermindering van het symptoom der ingeslikt „ja's“ en „neen's“ niet bijster algemeen is.

Met de „ontwikkeling“ van den „democratischen geest“ hebben de aangewezen fouten en zonden van democraten dan ook minder te maken dan met de ontloofing van den geest der zonde, die in allen woont.

En nu is hier het verschil tusschen den éenen regeeringsvorm en den anderen: in den éenen, den niet revolutionairen democratischen regeeringsvorm, gelijk hij bij ons was uitgewerkt, wordt de stem van wie God als den eenigen en transcendenten Wetgever willen eeren, aangehoord; en al zou het volume van die stem ook moeten dalen door numerieke achteruitgang van wie dien God belijden, toch zal de diepte, de vastheid, de warmte, en vooral de distinctieve klaarheid van die stem kunnen wassen en toenemen, als haar dragers maar geloof in God hebben. De hoogmoed van wie zweren bij den mensch zal daarnaast wel óók aan 't woord komen, doch dit kaf zal, zolang de democratie den regeeringsvorm bepaalt, nog niet tot de gewaande heeren van den akker der wereld zeggen, dat zij het koren hebben uit te rukken. Maar niet zoodra wordt in den autoritair dictatorialen regeeringsvorm de werkelijke en eenige Heer en Eigenaar van den akker der wereld verloochend, en niet zoodra worden Zijn goddelijke eertitels plechtig overgedragen op den mensch, het ras, den volksgeest, al of niet als draaggrond van den dictator gezien, — of de onderscheiding tusschen kaf en koren wordt geheel anders bepaald, en de wil van wie „kóren“ heetten bij den levenden, transcendenten God, wordt uitgekreten als de wil van 't „kaf“; hún stem wordt van de volkstem afgezonderd, daaruit bij selectie weggerukt, en de dienaren van het menschelijk-autonome gezag verkondigen straks, dat geen oogstdag voor hen lichten kan, tenzij wat zij als kaf zien uitgerukt is, eens en voor goed. Uit beide richtingen zullen zij dan aankomen rukken, de „engelen“ van dezen kwaden eigenmachtigen oogst. Ze zullen komen zoowel uit de richting, waar de voormalige, maar dan revolutionair geboren en getogen „democratie“ eens opereerde, als van den kant der dictatorial geregeerde en geconcentreerde aanrichters van het enthousiaste oogstfeest der Nieuwe Menschheidsreligie.

*

(Zie vervolg op blz. 350.)

De schaduw der belofte.

Wat had David een best leven kunnen hebben als de belofte er niet was geweest! Deze herderszoon uit Bethlehem had een schoone, landelijke jeugd genoten, toen hij zijn schaapjes dreef door de velden van Efrata. Door God begiftigd met een ontvankelijk gemoed, ging zijn oog open voor de schoonheden der natuur waarvan hij zoo prachtig heeft gezongen in zijn psalmen. Als wij ons hem voorstellen, zittend onder het loover van een breedgetakten boom, nu het oog wakend op het grazend vee geslagen, dan droomerig starend in het purperen avondrood, straks een blij lied ontlokkend aan zijn harp... wel, wij zouden wel van ons bovenhuis af willen vliegen en het met den landelijken dichter van dezen David zeggen: Die zijn zalig lot, hoe klein, voor geen koningskroon zou geven! Als wij onze fantasie nog wat verder laten doorwerken, dan denken wij dien schoonen jongeman met het leedere hart een jonkvrouw aan zijn zijde, één der dochteren Betlehems. Het wordt zoo een idyllisch tafereel van huiselijk geluk zooda wij onszelf zouden toewenschen. Zoo zou het lot van David geweest kunnen zijn als de belofte er niet was geweest!

Eens is Samuel, de knecht Gods, in zijn stadje gekomen. David was niet thuis. Wel was er feest in zijn dorp en in het ouderlijk huis, maar David, als de jongste, moest bij het vee blijven. Voor hem was het geen Zondag! zouden wij zeggen. Hebt gij niet meer zonen, Isai? vraagt de profeet. O ja, nog één, maar die is bij de schapen... Man Gods! zouden wij willen uitroepen, laat David bij de schapen blijven! Laat hem dat rustige, kalme, genoegeleke leven van den vergeten burger! Bovendien, waar kan men vromer zijn dan in het eenzame veld, ver van de verleiding der wereld, in het afhankelijk beroep van den landman? Ach, Samuel, laat David psalmen spelen onder den breedgetakten boom als een van die stillen in den lande, die onopgemerkt langs levens wegen gaan! Maar Gods gedachten zijn hooger dan onze gedachten. De belofte komt in Davids leven en met de belofte de roeping. David heeft die gewisse belofte Gods geloofd en is aan de roeping, die daarin tot hem kwam, gehoorzaam geweest. In hem was iets van de geloofsovergave van zijn grootmoeder Ruth, die haar land en haars vaders huis verliet om onder de vleugelen van Israëls Gods toevlucht te nemen.

Sedert is de onrust in Davids leven gekomen, de strijd en het gevaar. Na een poos van eer en snelle bevordering komt de haat en de vervolging over hem. Want door God geroepen te zijn beteekent nog niet dat de menschen ons roepen, zelfs niet dat het volk Gods ons roept. Al Gods dienstknechten, al zijn lieve kinderen, hebben wel kennis aan die harde werkelijkheid. Die David, die boerenzoon, met zijn groote eerezucht en zijn toemeloze inbeelding, honen de menschen! Zoo zien wij dan den zoon van Isai wegschillen in de naargeestige spelonk, zoekend het veege lijf te redden voor de moordzucht van Saul. Voor een ontvankelijk gemoed als dat van David is dit verblijf, met insecten en vleermuizen tot gezelschap, met het naargeestig huilen der jakhalzen als nachtmuziek, een onzegbare kwelling geweest. Bovenal is het een zware beproeving geweest voor zijn geloof. Hij had zich vereenigd met de belofte des Heeren, die hem den weg tot de eigen-gedroomde toekomst afsneed en hem perspectieven opende, die hij nimmer had begreep. Waar is nu de vervulling? Nu is een grot zijn woning inplaats van een paleis, hangen ijskegels in grillige vormen boven zijn hoofd inplaats van het kristal der vorstelijke verblijven, nu is de voorganger van Israël een eenzame geworden die het moet klagen: Niemand kent mij, niemand zorgt voor mijn ziel. (Ps. 142:5). David doet de ervaring op, die al Gods kinderen bij tijden moeten doormaken, dat het schijnt dat Gods beloften niet uitkomen. Dan spotten de menschen: Nu zie je hoever jullie met je Bijbel komt!

David heeft zich niet aangepast, gelukkig niet! Hij is niet zoover gekomen dat hij zeide: O, die lieve spelonk! Wat kan je in de eenzaamheid vroom wezen! Neen, hij heeft zich aan de belofte en daarin aan den God der Belofte vastgeklemd. De vijand der ziel heeft hem ongetwijfeld fel bestreden, want de booze zoekt ons altijd van de belofte los te maken. Hij zal wel gelogen hebben; David, je hebt je wat ingebeeld, was maar boer gebleven, dan was je nu beter af! Maar David heeft de dierbare belofte aangegrepen en zijn ziel uitgestort voor den Heere. Lees maar eens psalm 142 met dat opschrift: een gebed van David, als hij in de spelonk was. Het is zijn geschrei: Voer mij uit mijn gevangenis! Dat gebed is verhoord — langs nog vele moeilijke paden is zijn weg gegaan van de spelonk tot den troon. Want de God van David heeft het betuigd en aan

al Zijn kinderen verzekerd: in Mijn getrouweheid zal Ik niet feilen, hetgeen uit Mijn lippen ging zal Ik niet veranderen.

Volk van God, laat de belofte niet los! Zie nimmer van uw roeping af! Bidt dat Davids groote Zoon, die is nedergedaald in de spelonken van den eeuwigen dood, maar nu ten troon zit als uw eeuwige Koning, ook uw spelonk make tot een bidvertrek. Het blijft waar: Welker de wereld niet waardig was hebben in woestijnen gedood en op bergen en in spelonken en in de holen der aarde. (Hebr. 11:38). Maar zij hebben in het geloof volhard want God volhardde in hen. Zij het ook uw bede:

Voer mij uit mijn gevangenis,
Tot roem Uws Naams die heerlijk is;
Dat mij 't rechtvaardig volk omring',
En vroolijk van Uw weldaan zing'.

N. B.

Daarom gelooven wij, dat 't aanwijzen van de feiten van democraten in dezen tijd slechts dan nuttig werken kan, indien tusschen democraten en democratie scherp onderscheiden wordt, en het systeem, dat deze fouten systematisch, en noodgedwongen begunstigt, resp. gebruikt, wordt veroordeeld tegelijkertijd. De zwakte van den een worde niet breed uitgemeten, als de ander aan bod wil komen, de ander, die van die zwakte zijn zonde maakt, mitagaders een deel der vaste apparatuur van het systeem van zijne keuze.

In hoeverre het goed is, reeds nu te redeneren over onze toekomst onder vooropstelling van den verwachten afloop van den oorlog, behoeven wij niet meer te bespreken, na hetgeen wij dienaangaande hebben opgemerkt. Hoofdzak blijft voor ons, dat dr H. Colijn in een moeilijk tijdsgezicht ons volk is voorgedaan in het belijden van den wil tot een onafhankelijk volksbestaan onder ons Oranjerijk. Toen dat volk nog vrij kon spreken, heeft het getoond, zijn nuchterheid te willen demonstreeren in het afwijzen van de experimenten der lieden, die slechts buiten onze grenzen genezend kruid en brood gewassen achtten. Diezelfde lieden zijn zóóver van de nuchterheid verwijderd, dat ze een regeering, die voor jaren voorraden opgeslagen heeft, aansprakelijk durven stellen voor een eventueel hongersnood in Nederland. Dat nu in een periode van verwarring de grijze staatsman-nederlander, die het woord hier nam, gezegd heeft, wat ons volk begeert, en bij ruime erkenning van de daadkracht van het wapen van den vijand, op de voorname punten geen concessies heeft gedaan, dat zullen ook buiten den engeren kring zijner geestverwanten zeer velen in dank hem afnemen.

Waren we op goede gronden niet bang geworden voor het spreken van een onzichtbare en een zichtbare kerk, we zouden haast naar analogie daarvan willen zeggen: het bekende driemanschap heeft een zichtbare Nederlandsche Unie, dr Colijn de onzichtbare. Zij is meer unie (in den geest), en meer nederlandsch (in haar desiderata) dan de creatie van het triumviraat. En zij blijft, net als de kerk, liever een tijdlang, als dit haar wordt opgelegd, onder vreemden dwang, als 't ware onzichtbaar en verborgen voor het oog der menschen, ja, liever doleerende tot in heel verre toekomst, dan dat zij, ter bereiking van het voordeel eener officiële ledenlijst, water toe zou voegen aan den wijn, dien God gemengd heeft.

„Dien God gemengd heeft“.

Gedachtig aan de hierboven geciteerde gelijkenis van koren en kaf, die in den wereldakker (niet de kerk) tezamen moeten opgroeien tot den oogstdag, en dit op bevel van den Heer van den oogst, hebben wij dezen laatsten betrekkelijken volzin zóó bewust geschreven, dat de parallel tusschen „kerk“ en „unie“ meer dan illustratie wezen wil. Al zijn de zaken van de nederlandsche kerk en een nederlandsche unie altijd onderscheiden, ze zijn geen oogenblik gescheiden. In den grond der zaak zijn beide geloofsaangelegenheden.

Dit niet te verstaan, is de grootste dwaasheid, en dit niet te willen verstaan is de grootste zonde van de lieden, die zelf, let wel, hun „leidersbeginsel“ tot een zaak van geloof en van religie proclameeren, en niettemin het „politieke christendom“ naar de keel willen vliegen. In het vuur hunner drogredes verspreken zij zich; zij zeggen wel, dat geloof en politiek, religie en politiek, van elkaar gescheiden moeten blijven, maar zij meenen eigenlijk, dat hun humaniteitsgeloof, en hun laat-pantheïsche karikatuur-religie op het politieke erf, waar immers de machtsmiddelen bij de hand zijn, den strijd willen voeren tegen het geloof in den transcendenten God en tegen de theïstische religie.

God weet, of zij de „macht“ hier zullen krijgen, met haar middelen.

Wij weten, dat wij de „bevoegdheid“ zullen houden.

Macht en bevoegdheid blijven gelukkig twee. Tenslotte zal de antichrist gene, en de Kerk deze behouden. En daarna komt de dag van den grooten oogst. Kom, Heere Oogster, ja, kom haastelijk, kom over het Kanaal en over den Brennerpas, kom via Malta en Japan, ja, kom van de einden der aarde, en breng Uw snoelmes mee, en wees genadig aan Uw volk; het is wel bevoegd, maar slechts door U, door U alleen, om 't eeuwig welbehagen.

K. S.

„SCHEEVE VOORSTELLING“

„De Rotterdammer“ van 10 Aug. j.l. schrijft, dat wij een scheeve voorstelling hebben gegeven omtrent de christelijke pers, en ook ten opzichte van „De Rotterdammer“, toen wij n.l. klaagden, dat een deel van onze pers, onder inwerking van de mededeelingen van den z.g. „Raad van Voorlichting“, de brochure-dr Colijn had doodgezegen. Hoewel we opmerkten, uit de beste bron te citeeren, we hadden n.l., wat we thans wel moeten zeggen, een schrijven gelezen, dat we bereid zijn door te zenden, ondertekend „Red. Rotterdammer“, en gedateerd 13-7-40, meent het blad, dat we ons vergissen, en dat het „verhaal“ — zoo was 't niet bedoeld — „in geen enkel opzicht op ons blad slaat“.

We willen hier graag vermelden, dat in het „Rotterdammer“-nummer van 2 Juli een overzicht van den inhoud van dr Colijn's brochure is te vinden. Maar dat vinden we, men houde het ons ten goede, in deze dagen niet genoeg als bijdrage van de christelijke, antirevolutionaire pers. Zulk een uitvoerig overzicht hebben we óók aangetroffen in „De Telegraaf“ (of het „Handelsblad“, misschien in beide, in één van die twee zeker). Voorzover de uitdrukking „doodzwijgen“ misverstand kan wekken, willen wij dat graag achterhalen. Maar we vermoeden, dat het meerendeel van onze lezers ons niet heeft misverstaan: onze opmerking over het „niet hoeven“ doodzwijgen sloeg blijkbaar op het z.g. verbod, dat door den „Raad van Voorlichting“ heette uitgegeven te zijn. Wat „De Rotterdammer“ schreef op 2 Juli was vóór dit „verbod“. Immers, op 5 Juli werd door dezen „Raad“ uitgegeven mededeeling nr 16: „Mededeeld wordt, dat verhandelingen en polemieken over de onlangs bij 'De Standaard' uitgegeven brochure van dr H. Colijn van af heden uit de kolommen der pers moeten worden geweerd“. Dat was op denzelfden dag, waarop deze heeren beweerden, dat „De Reformator“ door de duitse autoriteiten verboden was.

En nu blechten we eerlijk op: we hebben vaak geschreven, dat onze lezers de positie van onze christelijke pers goed moesten verstaan, en dat ze het zwaarder had, dan menigeen zich kon indenken. We hebben ook „De Rotterdammer“ niet willen treffen, want we voelen met het blad, dat strijd in eigen kringen zooveel mogelijk thans wijken moet. Maar dan vóór het „gezamenlijk den Filistijnen op den schoouder vliegen“. En eerlijk gezegd, we hadden wel gehoopt, dat onze pers, nu ze eenmaal aan ons blad kon zien, dat de „Raad van Voorlichting“ zich tegen de duitse autoriteiten had bezondigd, en dat zijn decreten en dreigementen vrijuit konden worden onderscheiden van door duitse hand ondertekende verordeningen, dan ook zou hebben gebruik gemaakt van de vrijheid, die slechts ten onrechte haar was ontzegd. Na 5 Juli troffen wij geen bespreking, geen ondersteuning van dr Colijn's brochure in een deel van onze pers, die toch daarmee een goeden dienst had kunnen bewijzen aan ons volk. Ik weet, dat ook uit eigen kring met de beste bedoelingen menschen aanvankelijk zich aansloten bij de Nederlandsche Unie. Een bespreking van Colijn's brochure tegenover de in andere bladen druk gepromoveerde actie Linthorst Homan zou meer hebben moeten behelzen dan een objectief verslag, dat ook de niet-christelijke bladen gaven. Ideaal had tegen ideaal gesteld kunnen worden.

Laat deze opmerking geen kwaad bloed zetten: ook wij zoeken leniging van den nood van ons christen-volk. Wij zijn overtuigd, dat elke vrijwillig prijsgegeven vierkante centimeter grond een schadepost betekent voor de zaak van Christus in dit land. Hoe meer wij het hoofd in den schoot leggen, hoe eerder als volkswil zal worden uitgeroepen, mee door ons stilzwijgen en toezien, wat geen volkswil is. Laat men niet denken, dat ons volk zijn christelijk dagblad afvalt, als het in omvang achteruit gaat, of zelfs verboden wordt. Er zullen er zijn, die zoo doen, maar zulke broeders waren toch geen kracht. Maar ons christelijk volk verlangt dan ook, dat onze pers een klaar geluid zal laten hooren, zolang dit mogelijk is. Als intimidatie een strijdwapen is van sommige bloed- en volks-, of stamgenooten, dan moet juist voor dit wapen niet worden gecapituleerd.

Wij vinden het dan ook, eerlijk gezegd, een beetje een versleten term uit den slechtsten tijd en niet uit den besten hoek der kerkelijke debatten, als „De Rotterdammer“ in dit verband het heeft over het „onnoodig twistpunten opwerpen onder elkaar“. Heeft men dan niets ervan gevoeld, dat we juist riepen om een samen vechten tegen verraders van de zaak van onzen Koning? Laten we elkaar toch goed begrijpen, en niet doen, alsof het hier een zaakje was van vliegen afvangen. Daarvoor hebben we veel te groot gevoel van oprechte deernis met „De Rotterdammer“, welks mooi gebouw te Rotterdam verwoest is.

K. S.

DR H. W. v. d. VAART SMIT.

Wat velen reeds wisten, wordt door den betrokkene thans zelf medegedeeld:

Sedert eenigen tijd is dr H. W. v. d. Vaart Smit hoofd van het A.N.P.-kantoor te Den Haag. Onlangs is hij bij de redacties van „kerkelijke en religieuze bladen“ zijn te betalen diensten komen aanbieden: in kwaliteit van het door hem nog steeds als Nederlands Christelijk Persbureau aangediende instituut wil hij deze kerkelijke en religieuze bladen doen profiteren van de wetenschap omtrent, en het contact met „de duitse instanties“ in Den Haag, gelijk die

wetenschap en dit contact hem dan weer vergund zijn in kwaliteit van hoofd van het A.N.P.-kantoor.

We hadden dus eerst den z.g. Raad van Voorlichting, die al dadelijk andere overeenkomstige instituten afwees: men moest bij hem zijn. Nu komt dr v. d. Vaart Smit weer afzonderlijk te staan.

We krijgen heusch te veel. En we vergeten niet, dat die z.g. Raad van Voorlichting zelf al dadelijk aangekondigd heeft, gebruik te zullen maken van het A.N.P.-net: er was dus al contact met dr v. d. Vaart Smit, die trouwens in kwaliteit van directeur van het Ned. Chr. Persbureau het z.g. vertrouwelijke, maar valsche bericht van dien Raad inzake ons blad heeft verspreid; blijkbaar trokken de onderling betrokkenen zich van elkaars vertrouwelijkheidsgebaren onderling ook al niets aan.

Na wat wij geschreven hebben over dr v. d. Vaart Smit adviseeren wij onze bladen, ook deze private aanbieding onbeantwoord te laten, en er althans geen gebruik van te maken. Reeds heeft dr v. d. Vaart Smit van een predikant een duidelijk afwijzend antwoord ontvangen.

K. S.

HET GLAS CHAMPAGNE.

Volledigheidshalve melden wij, dat het in onderscheiden bladen, ook het onze, op gezag van het hoofdorgaan der Duitse nationaal-socialisten aanvaarde verhaal van dr Mengelberg's glas champagne, opgeheven na de Nederlandsche capitulatie, door dezen heftig is weersproken in een interview met „De Telegraaf“. De verslaggever van gemeld duitse orgaan („Völkische Beobachter“) zou twee flarden van een gesprek tot één verwerkt hebben; na de capitulatie der vesting Holland had dr M. alleen maar thee gedronken, en de champagne was gekomen na een in Frankrijk behaald succes der duitse wapenen.

We hopen, dat de interviewer van „De Telegraaf“ nu weer geen slerten van gesprek verward heeft. Dr M. versta, dat wij in Nederland niet graag twijfel uitspreken aangaande „Beobachtungen“ van den „Völkische Beobachter“. En, royaal gesproken, zouden wij het doeltreffender hebben gevonden, als hij ons niet had laten verwijzen naar een interview met „De Telegraaf“, doch in Nederland teruggekeerd was met een knipsel uit het duitse orgaan zelf, waarin dit rectificatie had aangebracht op zijn uitdrukkelijk verzoek. De Nederlandsche tranen waren zoo'n verzoek wel waard geweest. Heeft dr Mengelberg daar zijn best niet voor gedaan, dan moest hij hier een toontje lager zingen. Heeft hij er wel zijn best voor gedaan, doch tevergeefs, dan moest hij in Nederland nog één toontje lager zingen.

K. S.

KERK EN POLITIEK. (II.)

We spraken tot dusver niet over wat Kuypers ons gemeene gratie heeft leeren noemen. Waarlijk niet, omdat we daarin slechts een onbelangrijk gegeven zouden zien. We behoeven er niet aan te herinneren, dat naar goed antirevolutionair beginsel een overheid voor welke het licht der gratie specialis niet is opgegaan daarom volstrekt niet minder overheid heeten mag. Eveneens is het terstond duidelijk, dat zelfs een belijdende overheid al heel slecht berekend zou zijn voor haar taak, als ze meende met theologische studien zich voldoende op de praktijk te hebben voorbereid. We wenschten evenwel, ter wille van ons onderwerp, de zaak een oogenblik onder andere belichting te bezien.

Als er één ding voor ons op dit terrein vast staat, is het wel dit, dat Kuypers met zijn uitwerking van de gemeene gratie-gedachte ons Christenvolk (en daarin heel de natie) een moeilijk te overschatten dienst heeft bewezen. Hij wist, mede door alle gedachte aan kerkelijke oppervoorzigt af te snijden, het Calvinistisch volksdeel te mobiliseeren. Geestdrift voor de Gereformeerde beginselen, veerkracht, verantwoordelijkheidsbesef schonken, door Gods genadige leiding, zijn volgelingen een wondere spankracht.

Nu is het niet ondenkbaar, dat hij in zijn gigantische worsteling met allerlei wanbegrip en traagheid wel eens tot zekere eenzijdigheid is vervallen. Mocht dit op het hier besproken gebied zoo zijn, dan zal dit onze liefde tot zijn werk niet schaden. Inderdaad ging hij, naar onze meening, in zijn ijveren tegen clericalisme en voor wederopleving van burgerzin en besef van individuele verantwoordelijkheid wel eens te ver. Ik denk dan b.v. aan zijn stelling, dat de gemeene gratie de overheid „alles aanbiedt wat ze voor een richtig bewind van noode heeft“³⁾. Of aan die andere welbekende gedachte, dat de overheidspersonen niet door het gezag van eenige kerk, maar alleen in hun consciëntien gebonden zijn aan Gods ordonnantien. Zeer terecht o.i. heeft Dr J. Ridderbos dan ook critiek geoeffend op de huidige formulering van art. III uit het antirevolutionair beginselprogramma⁴⁾. Maar daartegenover heeft Kuypers op tal van plaatsen had opgelegd kracht en duidelijkheid de overheid gewezen op haar verplichting te bukken voor de Heilige Schrift. Het zou niet minder dan laster zijn, als men volhield, dat Kuypers de bijzondere genade het zwijgen had opgelegd in politiek. Het is dikwijls genoeg weerlegd. Al heel overtuigend door Mr C. M. den Hartogh in een studie over Kuypers' standpunt inzake de verhouding van staat en kerk⁵⁾. Het zou echter evenmin juist zijn, als we ontkenden, dat in Kuypers' constructie zekere tegenstrijdigheid moet worden gesignaleerd,

3) Antir. Staatk., dl. I, pag. 460.

4) Antir. Staatk., driemaandel. orgaan VIII, pag. 324.

5) Antir. Staatk., III en IV.

wil men schende

Het moeten kunde b kerk en cus ev. naast o Neen, m ook den kerk als gemeent over de en volk.

Echte verplie schrift bezighel Woord C daaruit worpen; stelling voor de Het is geroepen uitgaan partijen, oefenen. prediking partijpro punt va aanwijze weerspro Er is wezen o vermoed het lever antirevol Christen goed wo schrijven vorm va revolutie nitelt. N ook zonc onderzoe onnatu springt ongeacht beteken breiden

Behalv beginselc stelt, he sterken beginselc mogelijk van den die der Prinsters zijn leve staatsbu heden v zijn belic hemocier schil in leg en l (b.v. ce woordelij poogde l ingetrok mogelijk dan zoud zoeken t kennen v Ook dit zonder v moedighi weten.

Het k uit te m liggen. 2 van het heid; de de wette den en te noam het te g met de 1 Een a ning v hebben o haar beg kerk de heid en ten slott denkbau staatkun de gerin dragslijg beuren, zekere st dit de k eigen no de feite kan ze gever, C zal ze di haar gel

K.